

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การตัดสินข้อพิพาทไม่ว่าในคดีแพ่งและคดีอาญา จะต้องตัดสินด้วยข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย การตัดสินข้อเท็จจริงคือ กระบวนการที่ทำให้ข้อเท็จจริงที่เข้าสู่กระบวนการพิจารณายุติลงกลายเป็นข้อจริงเพียงอย่างเดียว เพื่อนำไปตัดสินความผิดตามกฎหมายข้อกฎหมายอีกครั้งหนึ่ง โดยปกติแล้วกระบวนการนี้ได้แก่ การนำพยานหลักฐานเข้ามาพิสูจน์ เว้นแต่ข้อเท็จจริงบางอย่างสามารถรับฟัง เป็นยุติได้โดยไม่ต้องมีการสืบพยาน กฎหมายพยานหลักฐานจึงมีสาระสำคัญอยู่ที่การวางวิธีการค้นหาความจริง¹

การเปิดเผยข้อเท็จจริง (Discovery) เป็นวิธีการหนึ่งซึ่งจะช่วยให้การพิสูจน์พยานหลักฐาน เพราะจะทำให้ข้อเท็จจริงที่ผ่านกระบวนการเปิดเผยข้อเท็จจริง เป็นความจริงที่แน่นอนขึ้น² เนื่องจากคู่ความทั้ง 2 ฝ่าย ได้รับทราบข้อเท็จจริงนั้นก่อนที่จะมีการสืบพยานจริงๆ ในชั้นศาล ทำให้มีโอกาสในการเตรียมพยาน หรือหักล้างพยานนั้นล่วงหน้า นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางอาญาให้เป็นไปโดยถูกต้องมิให้มีการปกปิดพยานหลักฐาน³ สำหรับในคดีแพ่ง การเปิดเผยข้อเท็จจริงยังช่วยให้ข้อเท็จจริงยุติลงโดยไม่ต้องสืบพยานอีกด้วย

---

¹ H. Dennis, "Reconstructing the Law of Criminal Evidence," in Current Legal Problems 1989, ed. Roger Rideout and Jeffrey Jowell. (London: Stevens and Sons, 1990), p.26.

² Justice Traynor ในคดี Janex V. Superior Court of Nevada County 58 Cal. 2d 56, 22 Cal, Rptr. 879, 372 P.2d 919.

³ ความเห็นของศาลสูงในคดี Dennis V.U.S. 384 U.S. 855,86 &. Ct. 1840.

แม้การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาจะทำให้จำคุกกว่าในคดีแพ่ง แต่ภายใต้ขอบเขตที่จำกัดทั้งบทบัญญัติ และคำพิพากษาของศาลยังเปิดโอกาส ให้มีการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาได้ ภายใต้เหตุผลหลักคือ เพื่อให้กระบวนการพิจารณาเกิดความเป็นธรรม และป้องกันการสร้างความประหลาดใจในการพิจารณา ด้วยข้อต่อสู้หรือพยานหลักฐานที่อีกฝ่ายไม่อาจคาดคิดมาก่อน การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญามีทั้งการเปิดเผยโดยโจทก์และการเปิดเผยโดยจำเลย

ในคดีอาญานั้นผู้ต้องหา (accuse) หรือจำเลย (defendant) เป็นเพียงผู้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด ซึ่งยังจะต้องมีการพิสูจน์กันต่อไปอีกว่าเป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือไม่ ผู้ต้องหาหรือจำเลย จึงได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ (presumption of innocence) จนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าเป็นผู้กระทำความผิดจริง หลักนี้เป็นสิทธิพื้นฐานของบุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญา และส่งผลไปถึงว่า เป็นหน้าที่ของโจทก์หรือพนักงานอัยการที่จะต้องนำสืบพิสูจน์ให้เห็นว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริงโดยปราศจากข้อสงสัยตามสมควร (prove beyond reasonable doubt) และย้อนกลับไปที่สิทธิที่จะไม่ให้การปรับปรวตนเอง (privilege against self-incrimination) และสิทธิที่จะไม่ให้การ (right to remain silent) แก่ผู้ถูกกล่าวหาอีกด้วย

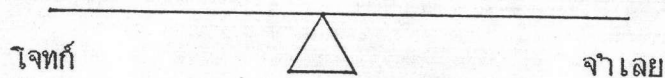
ในประเทศที่ใช้กฎหมายระบบ common law ใช้วิธีพิจารณาความอาญาระบบกล่าวหา (accusatorial system) ซึ่งมีลักษณะการต่อสู้คดีระหว่างคู่ความคล้ายกับในคดีแพ่ง ลักษณะการต่อสู้คดีระหว่างคู่ความนี้จะเห็นได้ชัดเจนมากในประเทศสหรัฐอเมริกา และถูกเรียกอีกชื่อว่าระบบคู่ปรปักษ์ (adversary system)

สิ่งสำคัญ ที่จะต้องมีในระบบคู่ปรปักษ์คือความเท่าเทียมกันในการต่อสู้คดีระหว่างคู่ความทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ คู่ความทั้งสองฝ่ายจะต้องมีความสามารถในการต่อสู้คดีที่สมดุลย์ (balance) กันมิให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้เปรียบอีกฝ่าย

หน้าที่พิสูจน์จนสิ้นความสงสัยของโจทก์ กับบทสันนิษฐานที่ว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ ถูกมองว่าเป็นภาพที่มีความสมดุลย์ตามระบบกล่าวหาแล้ว (ตามภาพ)

prove beyond reasonable doubt

presumption of innocence

แต่แท้ที่จริงแล้ว ข้อสันนิษฐานว่าจำเลยเป็นผู้บริสุทธิ์ ให้ประโยชน์และสิทธิแก่จำเลย แต่ภาระการพิสูจน์จนสิ้นสงสัย เป็นการสร้างหน้าที่หรือภาระอันหนักให้กับโจทก์

prove beyond reasonable doubt
presumption of innocence

โจทก์

จำเลย

ซึ่งนักกฎหมายบางท่านเห็นว่าขัดต่อลักษณะของระบบ adversary⁴ เพราะเป็นการคุ้มครองฝ่ายหนึ่งมากกว่าอีกฝ่าย อย่างไรก็ตาม สิทธิของจำเลยนั้นก็เพียงพอหลักประกันว่า เขาจะไม่ถูกเอาเปรียบจากฝ่ายรัฐเท่านั้น⁵

แนวความคิดทางด้านเสรีภาพและการคุ้มครองผู้บริสุทธิ์ ยังเกิดขึ้นอีกมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสหรัฐอเมริกา ทั้งในทางทฤษฎีและการปฏิบัติ จำเลยจึงได้รับการปกป้องและได้รับประโยชน์มากมาย⁶ จำเลยจะไม่ถูกจำคุก หากเพียงแต่มีความสงสัยเกิดขึ้นในใจลูกขุน 1 ใน 12 คน เท่านั้น อุปสรรคต่างๆ ที่สร้างขึ้นเพื่อคุ้มครองจำเลยเหล่านี้ แม้จะดึงออกมาจากภาพของ adversary system⁷ แต่ก็เป็นการแสดงความสมมุติครั้งสุดท้าย ในสหรัฐอเมริกาจึงมีแนวความคิดว่า หากจำเลยได้รับสิทธิอย่างใดเพิ่มขึ้น สิ่งนั้นจะต้องให้แก่โจทก์ด้วย มิฉะนั้นแล้วย่อมไม่เกิดความสมดุลย์ในการต่อสู้คดีตามระบบกล่าวหา

⁴ Mirjan Damaska, "Adversary System," Encyclopedia of Crime and Justice 1 (1983): 25.

⁵ Stephen A. Saultzburg, "Discovery," Encyclopedia of Crime and Justice 3 (1983): 34.

⁶ Sir Rupert Cross and Nancy Wilkins, Outline of the Law of Evidence, 5th ed, (London: Butterworths, 1980), p.34.

⁷ Justice Learned Hand ในคดี United V. Garsson, 291 Fed. 646 (D.C.N.Y. 1923).

ดังนั้นในสหรัฐอเมริกาจึงมีแนวความคิดว่า การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญา ต้องเป็นการเปิดเผยเต็มรูปแบบ (full discovery) คือมีการเปิดเผยข้อเท็จจริงทั้งโดยโจทก์และจำเลย เมื่อโจทก์มีหน้าที่ต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงบางอย่างให้แก่จำเลยทราบ เพื่อการพิจารณาที่เป็นธรรม (fair trial) แล้ว จึงควรให้จำเลยมีหน้าที่เปิดเผยข้อเท็จจริงให้โจทก์ทราบเช่นกัน การเปิดเผยข้อเท็จจริงของจำเลยในปัจจุบัน มีทั้งการเปิดเผยข้อต่อสู้ และพยานหลักฐาน เฉพาะข้อต่อสู้ หรือพยานหลักฐานบางประเภทที่มีความจำเป็นต้องตรวจสอบล่วงหน้า เพราะเป็นข้อต่อสู้ หรือพยานหลักฐานที่มีลักษณะยากแก่การโต้แย้งในเวลากระชั้นชิด⁸ เช่น ข้อต่อสู้เรื่องฐานที่อยู่ (alibi) ความวิกลจริต (insanity) การป้องกันตัว (self defense) และพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ รายงานการตรวจวินิจฉัยของแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญ เป็นต้น

นอกจากนี้ การเปิดเผยข้อเท็จจริงของจำเลยยังเป็นการป้องกันการสร้างความประหลาดใจในการพิจารณา ด้วยพยานหลักฐานหรือข้อต่อสู้ที่ฝ่ายโจทก์ไม่อาจคาดคิดมาก่อน (surprise evidence หรือ surprise defense) ซึ่งสิ่งนี้ก่อให้เกิดความยุ่งยากในการตรวจสอบ และการบังคับใช้กฎหมายอยู่ไม่น้อย⁹

การเปิดเผยข้อเท็จจริงของจำเลยนี้ ก่อให้เกิดข้อโต้แย้งและถกเถียงมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องสิทธิพื้นฐานบางประการของจำเลย เช่น สิทธิที่จะไม่ให้การและสิทธิที่จะไม่ให้การปรับปรวตนเอง

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า การค้นหาความจริงให้ได้สมบูรณ์มากที่สุด เป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญของการพิจารณาคดีอาญา¹⁰ และการพิจารณาคดีที่รวดเร็ว เป็นการอำนวยความสะดวกให้บังเกิด การเปิดเผยข้อเท็จจริงของจำเลย ตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ทั้ง

⁸ Mirjan Damaska, "Adversary System," p.25.

⁹ Millar, "The Function of Criminal Pleading," Journal of Criminal Law 12 (1922): 500, 504, quoted in Gordon Dean, "Advance Specification of Defense in Criminal Case," A.B.A. Journal 20 (1934) p.436.

¹⁰ Yale Kamisar, Wayne R. Lafave, Jerold H. Israel, Modern Criminal Procedure, (St. Paul, Minn: West Publishing Co., 1974), p.1208.

สองประการข้างต้น ประเทศในระบบ common law จึงยอมให้มีการเปิดเผยข้อเท็จจริงได้ ถึงแม้จะอยู่ภายในขอบเขตที่จำกัด

รูปแบบการดำเนินคดีอาญา และลักษณะของกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันของไทย เป็นระบบผสม¹¹ อย่างไรก็ดี ในด้านการคุ้มครองสิทธิต่างๆ ของจำเลย ยังได้รับความสนใจจากนักวิชาการ และเจ้าพนักงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง และเห็นว่าเป็นสิ่งที่ควรสนับสนุนให้มากกว่านี้ การเปิดเผยข้อเท็จจริงของจำเลยจึงเป็นความคิดที่สวนทางของกระแสความคิดในการคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหา แต่กลับยอมให้ทำได้ในหลายรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นประเทศที่มีการคุ้มครองสิทธิผู้ถูกกล่าวหาอย่างกว้างขวาง ผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเพื่อหาเหตุผลของการเปิดเผยข้อต่อสู้และพยานหลักฐานของฝ่ายผู้ถูกกล่าวหา ขอบเขตของการเปิดเผยข้อเท็จจริง เท่าที่ไม่เป็นการกระทบกระเทือนต่อสิทธิพื้นฐานของจำเลย เพื่อศึกษาเปรียบเทียบถึงความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการนำมาใช้ในประเทศไทย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการพิจารณาพิพากษาคดีอาญา เพื่อหาเหตุผลและข้อคัดค้านการเปิดเผยข้อเท็จจริงของจำเลยของประเทศในระบบ common law ที่ใช้วิธีการค้นหาความจริงตามหลักการต่อสู้คดีในระบบกล่าวหา โดยยึดถือรูปแบบและแนวความคิดของประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษเป็นพื้นฐานของการศึกษา เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบับระบบการดำเนินคดีอาญาในประเทศไทย

¹¹ เบ็ิมชัย ชุตินวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จรัสสินทวงศ์, 2527), หน้า 8. ; ขวเลิศ โสภณวัตติ, "กฎหมายลักษณะพยานของไทยเป็นกฎหมายในระบบกล่าวหาจริงหรือ" ตุลพาห 28 (พ.ย.-ธ.ค. 2524): 26-37. ; กุลพล พลวัน, "ลักษณะทั่วไปของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (4)" อัยการ. 4 (พฤษภาคม 2524) หน้า 52. ; ทศไนย์ แก้วพิลา, "สิทธิการมีทนายในคดีอาญา," (วิทยานิพนธ์ปริณญามหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2527), หน้า 31-32.

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาวิธีพิจารณาความอาญา ส่วนพยานหลักฐานในเรื่องการเปิดเผยข้อเท็จจริง (DISCOVERY) เฉพาะการเปิดเผยข้อเท็จจริงของฝ่ายจำเลยทั้งการเปิดเผยข้อต่อสู้และการเปิดเผยหลักฐาน ที่ตั้งใจจะนำมาเสนอในชั้นพิจารณาคดี ศึกษาทั้งในแง่ระบบวิธีพิจารณาความอาญาและในแง่สิทธิของผู้ถูกกล่าวหา โดยใช้วิธีพิจารณาความอาญาของประเทศในระบบ common law เป็นต้นแบบของการวิเคราะห์

1.4 วิธีดำเนินการศึกษา

ใช้วิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยอาศัยข้อมูลจากหนังสือ วารสาร สิ่งตีพิมพ์ ที่เป็นตัวบทกฎหมาย ตำรา บทความ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม จากห้องสมุดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มา สรุปเสนอแนะหลักการ แนวความคิด และแนวทางที่เหมาะสมเพื่อนำมาใช้ต่อไป

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบถึงหลักการ เหตุผลของการเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาของจำเลย ตามระบบกล่าวหา ซึ่งจะอำนวยความสะดวกในทางวิชาการ และสามารถนำไปเป็นพื้นฐานศึกษาหาแนวทางการปฏิบัติสำหรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในอนาคตด้วย

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย